

GMINA OSIECZNA

**PEŁNOMOCNIK BURMISTRZA
DS. ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH**

**PROJEKT
GMINNEGO PROGRAMU
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE
NA 2020 ROK**

A. WPROWADZENIE

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2015 roku, poz. 1390 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.).
4. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020.

INFORMACJE OGÓLNE

W wielu przypadkach przemoc rozpoczyna się od małych czynów, braku zgody na kompromis, narzucania woli, ośmieszania, wywierania wpływu, izolowania, manipulacji, poniżania, wymuszania oraz wykorzystywania.

Obok problemów alkoholowych, jednym z najpoważniejszych zaburzeń życia społecznego jest zjawisko przemocy w rodzinie, które pociąga za sobą poważne konsekwencje dla osób pozostających w jego zasięgu, czyli ofiar, sprawców, a także świadków.

Jak wynika z najnowszej „Rekomendacji do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 r.”, na podstawie art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, „udzielanie pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrona przed przemocą” jest zadaniem własnym gmin realizowanym w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Działania prowadzone w ramach tego zadania są finansowane przez samorządy gminne ze środków przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Jeszcze do niedawna na zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie gminy przeznaczały ponad 6 % wydatków w ramach gminnych programów. Tymczasem od 2017 roku, na wyżej wymienione zadania samorządy gminne wydają nieco ponad 5% środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, tj. ok. 35 mln zł.

Nadużywanie alkoholu stanowi istotny czynnik ryzyka wystąpienia przemocy w rodzinie. W 2018 roku policjanci podjęli ponad 75 tys. interwencji (z wykorzystaniem procedury „Niebieskiej Karty”) w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie. Prawie 61% osób stosujących przemoc w rodzinie było pod wpływem alkoholu.

Z uwagi na zależność pomiędzy stanem nietrzeźwości sprawcy a stosowaniem przez niego przemocy, duże wyzwania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie stoją przed gminnymi komisjami rozwiązywania problemów alkoholowych. Trafiają do nich osoby, które zgłaszają, że członkowie ich rodzin nadużywają alkoholu, a będąc pod jego wpływem, stosują przemoc. W 2018 roku członkowie gminnych komisji rozmawiali z prawie 32 tys. osób, które doznawały przemocy ze strony nadużywających alkoholu lub uzależnionych członków rodziny, z ponad 27,3 tys. osób, które, będąc pod wpływem alkoholu, krzywdziły swoich najbliższych oraz 9,5 tys. osób, które były świadkami takich zachowań.

Należy przypomnieć, że zadania dla samorządów lokalnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie wyznacza nie tylko ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ale także ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1390 ze zm.) oraz Krajowy program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych stanowiący część Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020. W ramach tych dwóch aktów prawnych, powinny być prowadzone działania na rzecz ochrony rodziny przed przemocą.

Z Raportu Rzecznika Praw Dziecka wynika, że rodzice częściej przyznają się do zachowań nietraktowanych w wymiarze obyczajowo-kulturowym jako zachowania przemocowe, co widać we wskazaniach na „krzyczenie na dziecko”, do którego przyznała się większość badanych rodziców – 70%, ale też we wskazaniach na „grożenie dziecku laniem” - 39%. Z kolei zachowania uznawane kulturowo za szczególnie poniżające (spoliczkowanie) czy niewłaściwe (zagrożenie wyrzuceniem), czy ewidentne w wymiarze przemocy fizycznej (bicie pasem) lub w wymiarze agresji werbalnej (wyzwiska), wskazywane były przez niewielki odsetek rodziców (10 lub mniej %). Społeczna akceptacja kar cielesnych jest jednym z podstawowych czynników ryzyka stosowania takich sposobów wobec dzieci.

Zdecydowanie postuluje się wypracowanie spójnej polityki, która w różnych obszarach społecznych, takich, jak edukacja, pomoc i wsparcie rodzin, zdrowie psychiczne i ogólne, a nawet zatrudnienie, będzie promowała rozwiązania, które minimalizują czynniki podnoszące ryzyko stosowania kar cielesnych i innych zachowań przemocy wobec dzieci.¹

Dnia 12 września 2011 roku została zawarta umowa partnerska o współpracy, w ramach działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Osieczna. Powołano w tym celu stosowne Grupy Robocze.

Głównym priorytetowym celem funkcjonowania Zespołu oraz Grup Roboczych jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów działających na terenie Gminy, a także specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

---

¹ *Przemoc w wychowaniu – czas z tym skończyć!* Raport Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2017 rok.

Strony porozumienia, w celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony interesów ofiar przemocy, z założenia inicjują i wspierają działania polegające na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Pojęcie „PRZEMOCY” to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste (osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących) wymienionych w pkt. 1 (członek rodziny – osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r.– Kodeks karny), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”

Istnieją następujące rodzaje przemocy:

Przemoc psychiczna – prowadzi do zniszczenia pozytywnego obrazu własnej osoby; wykorzystuje mechanizmy psychologiczne, np. wyśmiewanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, narzucanie własnych poglądów, ciągłe krytykowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, stosowanie gróźb, szantażowanie.

Przemoc fizyczna – wszelkiego rodzaju działania bezpośrednio z użyciem siły, których rezultatem jest nieprzypadkowe zranienie, np. popychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką, pięścią lub przedmiotami, oblewanie wrzątkiem lub substancjami żrącymi, użycie broni.

Przemoc seksualna – wymuszanie różnego rodzaju niechcianych zachowań w celu zaspokojenia potrzeb seksualnych sprawcy, np. nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystycznych form współżycia, a także krytykowanie zachowań seksualnych.

Przemoc ekonomiczna – prowadzi do całkowitego uzależnienia finansowego od sprawcy, np. poprzez odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy, niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych rodziny, okradanie, zaciąganie kredytów i zmuszanie do zaciągania pożyczek wbrew woli współmałżonka.

Zaniedbanie – ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.²

---

² Sasal H. D. *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*, Wydawnictwo Edukacyjne.

B. DIAGNOZA

Za każdym razem praca w zespołach interdyscyplinarnych oraz grupach roboczych wiąże się z realizacją zadań wynikających z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245 z późn. zm.).

Członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych muszą być w pełni przygotowywani do prowadzenia rozmów na temat przemocy w rodzinie.

Zgodnie z **„Rekomendacją do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku”**, rozmowa z klientem ma służyć jak najbardziej pełnemu rozpoznaniu sytuacji w danej rodzinie pod kątem przemocy. Osoby wchodzące w skład komisji przykładają dużo starań, aby rozmowa ze zgłoszonym nigdy nie przypominała zbiorowego odpytywania, „przesłuchiwania” osoby doznającej przemocy czy mechanicznego odczytywania kolejnych pytań z odpowiedniego formularza.

Należy mieć na uwadze, że wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” ma służyć wyższemu dobru człowieka, a nie „statystyce”.

DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W POLSCE

Zgodnie z danymi ze sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 - 2020 Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej dotyczącego realizacji programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Gmina Osieczna posiadała i realizowała Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Na podstawie danych z powyższego sprawozdania, w ramach działań dotyczących przeciwdziałaniu przemocy, powołano Zespół Interdyscyplinarny, który zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie powinien powstać i funkcjonować w każdej gminie.

W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego w Gminie Osieczna zostało utworzonych dziesięć grup roboczych.

Według stanu na 12 grudnia 2019 r., na terenie Gminy Osieczna zostało założonych dwadzieścia „Niebieskich Kart”:

- Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Osiecznej (5 kart),
- Komenda Miejska Policji w Lesznie (14 kart),
- Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej (1 karta).

W wyniku ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz zrealizowania indywidualnego planu pomocy, zakończono szesnaście procedur. Z kolei cztery sprawy postanowiono kontynuować.

Całość obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Pojęcie alkoholizmu w rodzinie należy traktować jako czynnik ryzyka pojawienia się przemocy w rodzinie. Powodów agresji należy szukać w dzieciństwie agresywnej jednostki. Osoby, które doświadczyły przemocy w dzieciństwie ze strony bliskich, będą postępowały w podobny sposób w życiu dorosłym, ponieważ znają tylko taki sposób rozwiązywania i radzenia sobie z problemami.

W sytuacji kiedy ofiara, bezpośrednio po akcie przemocy, nie okazuje swojego sprzeciwu, sprawca traktuje takie zachowanie jako przyzwolenie na dalszą przemoc. W momencie kiedy taka sytuacja trwa przez dłuższy czas, pojawia się określona dynamika i cykle przemocy. Dlatego można założyć, że im więcej niekorzystnych doświadczeń, tym większe ryzyko ujawnienia się syndromu.

Nadrzędnym celem przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinno być zatrzymanie przemocy na etapie, kiedy nie wypełnia ona jeszcze znamion przestępstwa.

Przemoc w rodzinie jest obok problemów alkoholowych, jednym z poważniejszych zaburzeń życia społecznego, która niesie ze sobą dotkliwe konsekwencje dla osób pozostających w jego zasięgu – ofiar, sprawców, a także świadków. Skutki te dotyczą różnych aspektów życia (sfery emocjonalnej, fizycznej, społecznej, prawnej lub intelektualnej) i często mają odzwierciedlenie w dalszym funkcjonowaniu tych osób.

Za każdym razem istotny powinien być nie tylko rozmiar szkód, będący wynikiem pojedynczych aktów przemocy, ale ich stała obecność w życiu i ich nieuchronność. Mogą to być neutralne dla postronnego słuchacza słowa, ale w ofierze budzą wspomnienia, które paraliżują je strachem.

System przeciwdziałania przemocy w rodzinie powinien mieć zawsze charakter kompleksowy w interdyscyplinarnym podejściu. Powinno wymagać współpracy wielu służb w ramach funkcjonowania państwa, a z drugiej strony wskazywać na potrzebę objęcia oddziaływaniami terapeutycznymi sprawców oraz ofiary.

OGÓLNOPOLSKIE POGOTOWIE DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE „NIEBIESKA LINIA”

System tzw. „**Niebieskiej Linii**”, czyli pomoc dla ofiar przemocy działa nieprzerwanie od 1995 roku, na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Pogotowie posiada dedykowany dla ofiar przemocy w rodzinie numer: **801-120-002**, do trudnych rozmów o przemocy domowej, nadużywaniu alkoholu lub innych uzależnieniach członków rodzin, problemach rodzinnych, wychowawczych.

Całodobowo można także skorzystać z pomocy on-line, odwiedzając stronę internetową: **www.niebieskalinia.info** lub pisząc bezpośrednio maila na adres:

niebieskalinia@niebieskalinia.info.

PRIORYTETY NA ROK 2020

I. Główne założenia systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie Gminy Osieczna są kontynuacją programu z lat ubiegłych

1. Dążenie do zwiększenia skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym.
2. Dążenie do zmniejszenia rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie.
3. Zwiększenie dostępności programów edukacyjno - korekcyjnych dla sprawców przemocy.
4. Próba zwiększenia ilości i skuteczności interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie.
5. Próba zmiany postaw społecznych wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

II. Działalność systemu przeciwdziałania przemocy domowej w Gminie Osieczna

Zgodnie z art. 6. ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

„Wszystkie zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.) i ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2277 z późn. zm.)”.

W celu realizacji zadań określonych w art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku z późniejszymi zmianami o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w Gminie Osieczna uruchomiono system przeciwdziałania przemocy w rodzinie, oparty na:

- 1) pracy gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- 2) pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- 3) nawiązaniu ścisłej współpracy z różnymi instytucjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Zespołu Dzielnicowych Policji w Osiecznej.

Do zadań własnych Gminy należy w szczególności:

- 1) działalność gminnego zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 2) tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 3) opracowywanie i realizacja programów ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- 4) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

C. ZADANIA PROGRAMU I SPOSÓB ICH REALIZACJI

Całość systemu działalności związanej z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie należy do zadań własnych Gminy Osieczna.

I. Strategia i metody działania

1. Zbieranie wszelkich dostępnych danych, które pozwolą dokonać pomiaru zjawiska. Źródłem informacji są statystyki policji, sądu, pracowników opieki społecznej, szkół, przychodni zdrowia, szpitali, pogotowia ratunkowego, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W razie konieczności można przeprowadzić **badania ankietowe wśród mieszkańców Gminy Osieczna.**
2. Możliwość przeprowadzenia badań pozwalających określić postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie, a także opinii na temat sposobów pomagania rodzinom, gdzie stosowana jest przemoc. Postawa sąsiadów – świadków przemocy często określa szybkość reagowania i ewentualnej interwencji umożliwiającej zatrzymanie przemocy. Badania można przeprowadzić za pomocą ankiet i/lub wywiadów **lokalnego środowiska.**
3. Przygotowanie raportu o przemocy w rodzinie i zasobach środowiska lokalnego. Będzie on podstawą do tworzenia systemu pomocy w Gminie.

II. Działania na terenie Gminy Osieczna:

1. Cykliczne przeprowadzanie specjalistycznych szkoleń przez instytucje do tego uprawnione, dla pracowników socjalnych, pracowników służby zdrowia, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policjantów z Zespołu Dzielnicowych, w zakresie świadczenia pomocy ofiarom przemocy domowej (jak udzielać wsparcia, w jaki sposób kierować ofiarę przemocy do różnych instytucji, wzmocnić konsekwentne zachowania i postawy).
2. Prowadzenie edukacji społeczności Gminy poprzez lokalne media, w celu obalenia mitów i stereotypów utrudniających pomaganie, a także pokazywanie możliwości udzielenia pomocy i pozytywnych przykładów wyjścia z sytuacji przemocy.
3. Działalność gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego powołanego przez Burmistrza Gminy Osieczna zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
4. Zakup broszur, zamieszczanie w lokalnej prasie stałych informacji gdzie można szukać pomocy, itp.
5. Działalność w zakresie:
  - 5.1. analizy wniosków składanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o leczenie odwykowe i wywiadów środowiskowych pod kątem informacji o przemocy domowej,
  - 5.2. przyjmowania wniosków dotyczących przemocy domowej i uruchamianie procedur mających na celu powstrzymanie przemocy, tworzenie własnych dokumentów potwierdzających występowanie przemocy domowej, takich jak: notatki służbowe wynikające z obserwacji, rozmów z różnymi osobami, protokołów z rozmów z ofiarami przemocy domowej i członkami ich rodzin,
  - 5.3. występowania do Zespołu Dzielnicowych Policji w Osiecznej z wnioskiem o podjęcie działań interwencyjnych przez dzielnicowego lub o podjęcie innych działań prewencyjnych, w sprawach, gdzie ujawniono zagrożenie przemocą w rodzinie,
  - 5.4. prowadzenia rozmów z ofiarami i sprawcami przemocy w rodzinie zgodnie z zapisami „Niebieskiej Karty”, dotyczącej Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych – zakres działań Zespołu Interdyscyplinarnego,
  - 5.5. monitorowania prowadzonych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
  - 5.6. odwoływania się od decyzji prokuratora, jeżeli zapadła decyzja o umorzeniu postępowania, a odwołanie jest zasadne,

- 5.7. występowania w charakterze świadka w sprawach o przestępstwo z art. 207 Kodeksu Karnego, tj. o znęcanie się nad rodziną, w postępowaniu przygotowawczym i postępowaniu karnym przed sądem,
- 5.8. inicjowania podejmowania natychmiastowych interwencji powstrzymujących przemoc,
- 5.9. występowania z wnioskami do Prokuratury o wszczęcie postępowania przygotowawczego w sprawie o znęcanie się nad rodziną,
- 5.10. motywowania i kierowania sprawców przemocy do wzięcia udziału w kompleksowym programie korekcyjnym dla sprawców przemocy domowej.
6. Ścisła współpraca z Zespołem Dzielnicowych Policji w Osiecznej, pracownikami socjalnymi i członkami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, by skutecznie realizować zadania w zakresie interwencji domowej poprzez wspólne wizyty w domach, w których występuje przemoc w rodzinie.
7. Udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie poprzez terapeutów i prawników.
8. Prowadzenie całości dokumentacji w sprawach przemocy domowej.
9. Współpraca z instytucjami prowadzącymi obiekty dla ofiar przemocy w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Lesznie, w celu udzielania pomocy ofiarom przemocy w rodzinie: prawnej, materialnej lub medycznej oraz ustalenia precyzyjnych zasad umieszczania tam osób.

III. Realizatorzy i podmioty współpracujące

1. Zespół Interdyscyplinarny w Osiecznej.
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Osiecznej.
3. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Osiecznej.
4. Zespół Dzielnicowych Policji w Osiecznej.
5. Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Lesznie.
6. Pełnomocnik Burmistrza ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Osiecznej.
7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lesznie.
8. Szkoły z terenu Gminy Osieczna.
9. Pozarządowe organizacje prowadzące działania pomocowe na rzecz ofiar przemocy.

IV. Finansowanie

Wszystkie zadania Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie będą realizowane i finansowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Osiecznej zawartego w uchwale budżetowej na rok 2020.